Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

STO—YEAR XIX | Cena lista je $5.00 | Entered as second-class matter January 23, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., torek, 9. novembra (November 9), 1926. | Subscription $5.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 263

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Mehiške proticerkvene postave poostrene

Veliko razkolniško gibanje med katoličani v Mehiki. Trije škofje in 70 duhovnov odpadlo od Rima. Klerikalci so jezni na ameriške katoličane. Obregon je zopet ožigosal hierarhijo.

Mexico City, 8. nov. — Mehiške regulacijske postave bodo še ostrejše, ako kongres sprejme predlogo, katero je vlada predložila zadnje dni. Nov zakon obsavlja vse prejšnje določbe glede cerkve, zraven pa še ima sledeče točke:

Lajiki, ki zastopajo verske organizacije, pridejo v isto kategorijo kakor duhovni; poostren kazen za verske liste, ki se bodo mešali v politiko; duhovniki ne smejo čitati maš in vršiti drugih verskih obredov niti v privatnih hišah brez dovoljenja; duhoven ne sme več poročiti nikogar, ki ni bil prej poročen civilno; ostrejše omejitve glede cerkvene lastnine in hujša kazen za duhovne, ki kritizirajo vlado; duhovni so osebno odgovorni za kršitve zakonov.

Mexico City, 8. nov. — Gibanje za ustanovitev "narodne katoliške cerkve," ki bo neodvisna od Rima, je zdaj v polnem teku v Mehiki. Voditelji gibanja izjavljajo, da edino odpad od Rima prinese mir med katoličani in vlado v mehiški republiki. Trije katoliški škofje in okrog 70 katoliških duhovnov je že v vrstah nove cerkve, ki raste dnevno. Voditelji zahtevajo, da jim vlada izroči zaprte cerkve.

Vlada se skrbno ogiblje vsakih stikov s tem gibanjem, vendar pa ni izključeno, da ne izroči cerkva novi organizaciji, ako se pokaže gibanje za odpad od papeža dovolj močno.

Voditelji hierarhije, ki so še zvesti Rimu, so zelo poparjeni, ker niso dobili pomoči od katoličanov v Združenih državah, katero so pričakovali. Med njimi se ustvarja mnenje, da je ameriška vlada na strani Callesa. Nekateri priporočajo, da se katoliški bojkot raztegne tudi na ameriško blago.

Alvaro Obregon, bivši predrednik, je v nedeljo zopet ostro ožigosal klerikalce, ki hujskajo na revolte v mnogih mestih. Katoliški episkopat pravi, da bo odgovoril Obregonu.

Aimee je razkrila največjega lažnika!

Hudič je! — that's all. In 8000 njenih ovčic je ploskalo v templu.

Los Angeles, Cal. — Duhovnica Aimee je zadnji teden naznanila, da v nedeljo popoldne imenuje v Angelus Templu največjega lažnika v Las Angelesu in na vsem svetu. Radovedni ljudje so mislili, da bo imenovala osebo, ki je v zvezi z njenim procesom pred sodiščem — in 8000 oseb je napolnilo njen tempel. Aimee je pa rekla, da največji lažnik je — hudič. Množica je zaploskala in zopet napolnila pehar z dolarji za "pobijanje hudiča."

Sodna obravnava proti duhovnici se otvori enkrat v januarju. Sodnik Blake, ki ni hotel duhovnice oprostiti, je prejel več anonimnih pisem, ki mu grozé s smrtjo. Sodnik ima zdaj telesno stražo.

Kondilis zmagal na Grškem

Njegova republikanska stranka je dobila 180 mandatov v novi zbornici.

Atene, 8. nov. — Pri grških volitvah v nedeljo za novo zbornico je temeljito zmagala Kondilisova vlada. Stranka generála Kondilisa je dobila 180 mandatov izmed 280. V Atenah je dobila 70, po deželi pa 60 odstotkov vseh oddanih glasov.

Mussolini dal nove koncesije papežu

Fašisti sprejmejo zakon proti žaljenju cerkve.

Rim, 8. nov. — Parlamentarni odbor je sklenil priporočiti zbornici sprejetje novih zakonov za zaščito vere in cerkve. Ostra kazen bo določena za žaljenje katoliške vere na kakršenkoli način. Dalje je Mussolini odredil, da se prepove in ostro kaznuje razširjanje navodil o porodni kontroli, preklinjanje, lascivnost v besedi in tisku in prodajanje orožja.

Revolte v treh deželah

Revolucija se kuha v Portugalski in Perziji ter se razširja v Braziliji.

London, 8. nov. — Kurir iz Lisbone je prinesel vest, da je Portugalska zopet na robu revolucije. Lisbona je polna vojaštva in plašč cenzure pokriva deželo.

Teheran, 8. nov. — Perzijska vlada je v velikih skrbeh vsled splošnega protestnega gibanja proti obligatni vojaški službi. Govorice o revoluciji so na dnevnem redu.

London, 8. nov. — Obseg vstaje v Braziliji narašča. Večje čete vstašev se bližajo mestu Bella Vista, kakor se glasi brzojavka iz Buenos Airesa. Iz Rio de Janeira ni zanesljivih poročil.

Avstrijska grofica se poroči z zamorcem.

Dunaj, 8. nov. — Grofica Colloredo iz stare avstrijske grofovske rodbine se je zaročila z Rolandom Hayesom, ameriškim zamorskim pevcem.

Božjepotna cerkev zgorela.

Quebec, Kanada. — Božjepotna bazilika sv. Ane De Beaupre je v nedeljo zgorela do tal. To je že drugi požar te cerkve v zadnjih štirih letih. Zgorele so tudi sloveče relikvije sv. Ane.

Agitirajo za nove ljude

POLITIČARJI UGIBAJO O VOLILNEM IZIDU

Predsedniških kandidatov je veliko. — Vsaka frakcija hvali svojega moža.

Chicago, Ill. — Odkar je republikanska večina v mestu padla skoraj na nič, se pričeli profesijonalni političarji ugibati, kdo bo bodoči predsedniški kandidat.

Kadar se snide bodoči kongres, se kongresno zasedanje prav zanesljivo izrabi za predsedniško kampanjo.

Podpredsednik Dawes ima svoje podpornike, in ti že govore, da mogoče on postane predsedniški kandidat v letu 1928. Njegovi podporniki govore, da je priljubljen pri farmarjih, ker je podpiral v pripolpu McNary-Haugenovo predlogo. Farmarji seveda ne govore, da je Dawes pri njih priljubljen. Saj tudi od profesijonalnih političarjev ni nihče vprašal farmarjev za njih mnenje.

V prihodnjem kongresnem zasedanju mogoče pride Dawes večkrat v stiske v senatu, ko bo imel njegov glas odločiti pri predlogah. V senatu je namreč 48 republikancev in 47 demokratov, eden je pa pripadnik farmarske delavske stranke. Republikanska večina ni solidarna, kajti med republikanci je precej vpornikov, ki so republikanci le po imenu.

Drugi političarji zopet govore, da je predsedniški kandidat tudi kongresnik Nicholas Longworth, ki je poročil Rooseveltovo hčer Alice. Longworth je za lahko pivo in vino in na to grade njegovi politični podporniki svoja ugibanja.

Neka druga skupina republikanskih politikarjev govori, da je najpripravnejši in najboljši predsedniški kandidat Frank O. Lowden iz države Illinois. O njem govore, da ima največ izgleda, da bo izvoljen, če ga postavi republikanska stranka za predsedniškega kandidata.

Ogiašajo se pa tudi podporniki sedanjega predsednika Coolidga. Ti podporniki govorančijo, da je neumnost govoriti o tretjem terminu, ko Coolidge ni bil več kot leto in pol predsednik zaradi smrti predsednika Hardinga.

Coolidgevi podporniki menijo, da bo demokratska stranka imenovala Al Smitha, governerja države New York, predsedniškim kandidatom. Ako ne bodo imenovali Smitha, bodo pa demokratje imenovali katerega drugega podpornika lahkega vina in piva za predsedniškega kandidata.

Demokratje se pa norčujejo iz teh govoric in pravijo, da poraz senatorja Butlerja, ki ga je priporočil sam Coolidge v državi Massachusetts, pravi dosti jasno, kakšna usoda čaka Coolidga, ako bo kandidiral za tretji predsedniški termin.

Poleg teh kandidatov v republikanski stranki sta še Hoover in Borah, ki bi tudi rada postala predsednika Združenih držav.

Pa tudi demokratje niso brez predsedniških kandidatov. Poleg Al Smitha iz New Yorka se sliši ime Nitchieja, governerja države Maryland.

Tudi senator Jim Reed iz Missourija se smatra za predsedniškega kandidata demokratične stranke. O Reedu je znano, da je nasprotnik prohibicije. O McAdooju se ne sliši sedaj še dosti. Njegovi podporniki mogoče kasneje stopijo na plan in v akcijo.

Zanimivo je, da se političarji starih strank že sedaj prepirajo med seboj, kdo bo predsedniški kandidat v letu 1928. Ali ni to značilno?

Britski baroni zopet zavrgli pogoje rudarjev

Tudi kompromisno pogodbo so odklonili.

London, 8. nov. — Najnovejša pogajanja za končanje rudarske stavke so zopet padla v vodo. Lastniki premogovnikov so zavrgli zahteve rudarjev, da se gotove principijelne točke obravnavajo na splošno. Med temi točkami so mezde in delovnik. Baroni premoga zahtevajo, da ima vsak premogovniški distrikt svojo posebno pogodbo.

Iz tega sledi, da se bo stavka rudarjev — ki zdaj traja osmi mesec — nadaljevala.

Oštarija v okrajni hiši v Chicagu

Vsako soboto se je žganje točilo, kar na debelo. — Zaplenjenih je bilo enajst pint žganja. — Razburjenje med uslužbenci v okrajni hiši je bilo veliko.

Chicago, Ill. — Kakšna dva tucata prohibicijonističnih agentov se je razšlo po okrajni hiši. Pričeli so vohati in preiskavati od nadstropja do nadstropja in kmalu so odkrili v drugem nadstropju oštarijo, v kateri so prodajali žganje davčnim uslužbencem.

Oštarija pravzaprav žganjetoč je bil nastanjen v varnostni shrambi. Treba je bilo potrestiti tlak z žaganjem in pritrditi kovinski drog, pa bi imeli točajsko miso, kakršne so bile v navadi, ko še ni bilo Volsteadove postave.

V tem prostoru so bili trije točaji, ki so jih prohibicijonistični agenti z veseljem aretirali.

Ko se je v hiši raznesla vest, da prohibicijonistični agenti preiskujejo in stikajo po žganju, je nastalo v davčnem uradu veliko razburjenje. Slišalo se je žvenketanje steklenic po tlaku in duh, ki je prihajal od tekočine, ki je močila tla, je pripovedoval, kakšne vrste tekočina je bila v steklenicah.

Preiskava prohibicijonističnih agentov je prišla kot strela z jasnega neba, kajti nihče se ni nadejal kaj takega. Pri vseh vratih so bili razpostavljeni stražniki, tako da ni mogel nihče notri in ven, ne da bi bil telesno preiskan.

Govorice krožijo, da je bilo posebno veselo ob sobotah popoldne. Takrat so pivci postajali tudi glasni, ako so se preveč naserkali dobre žgane kapljice.

Tajfun usmrtil 300 Filipincev

Manila, Filipini, 8. nov. — Strašna elementarna nesreča je zadela v soboto Filipinske otoke. Silen vihar, ki je metal cele gore morskih valov na obrežje, je po prvih vesteh usmrtil okrog tristo ljudi. Škoda je ogromna.

Rim, 8. nov. — Grozna ploha vsled utrganega oblaka je zadnji petek poplavila Bari in okolico. Kolikor je do zdaj znano, je 38 oseb izgubilo življenje, okrog 1000 je brez strehe in škoda znaša na milijone lir.

KOTEL ZA KUHANJE ŽGANJA, VREDEN $6,000 UKRADEN.

Peoria, Ill. — Zvezni zdaj iščejo tatove, ki so ukradli iz zveznega skladišča kotel za kuhanje žganja, ki je vreden šest tisoč dolarjev. Kotel je imel služiti za evidenco proti žganjekuhom pri sodnijski obravnavi.

Belgija izroči telefon ameriškim bankirjem.

Bruselj, 8. nov. — Belgijska vlada ponudi državni monopol telefona in brzojava Američanom v najem.

Garibaldi se je razkrinkal kot intrigant

Senzacija prve vrste, ko je vnuk slavnega italijanskega revolucijonarja, ki je nastopal kot sovražnik fašizma, priznal pred francosko policijo, da je prejel 400,000 frankov od Mussolinijeve vlade za najemanje "atentatorjev" in zapletanje Francije v fašistovske mreže. Njegov brat, strašno razočaran, še upa, da je Riccotti nedolžen. Francija ogorčena.

Pariz, 8. nov. — Pariški listi ne pišejo drugega kot o veliki senzaciji glede razkritja dvojne uloge, katero je igral polkovnik Riccotti Garibaldi, vnuk slavnega italijanskega revolucijonarja, ki je veljal za republičana in velikega nasprotnika fašizma, a zdaj je razkrinkan — deloma se je razkrinkal sam — kot fašistovski špijon in zarotnik. Garibaldi je bil aretiran zadnji četrtek v Nici in pripeljan v Pariz.

Po treh dneh zasliševanja je policija izvlekla iz Garibaldija priznanje, da je prejemal denar od Mussolinijeve vlade in organiziral komplote proti antifašistom, ki so imeli vanj vse zaupanje kot v svojega voditelja. Bil je v stalni zvezi s Federzonijem, ministrom za notranje stvari v Mussolinijevem kabinetu. Skušal je tudi zaplesti Francijo v konflikt s Španijo z organiziranjem in financiranjem revolte v Kataloniji (španski provinci) na francoskih tleh. Francoska policija trdi, da je Garibaldi prejel najmanj 400,000 frankov od fašistovske vlade.

Garibaldi je priznal, da je on poslal v Rim Lucettija, kateri je vrgel bombo v Mussolinijev avto dne 11. septembra na trgu Porta Pia. Vse izgleda, da so za ta napad v naprej vedeli v Rimu! Imel je tudi že drugega "atentatorja" najetega, ki je imel oditi v Rim med 31. oktobrom in 5. novembrom. Piše se Scivoli. Francoska policija je tega Scivolija prijela v Nici in ga privedla zadnji petek v Pariz, kjer je konfrontiral Garibaldija. Scivoli se je pehil jeze, ko je slišal, v kakšno past je imel iti. Ko je stopil pred Garibaldija, je začel kleti po italijansko in policija ga je morala držati, da ni planil na prvega.

Garibaldi je med izpraševanjem večkrat postal histeričen. Omahnil je in dejal stokajoče: "Izvršil sem svojo dolžnost, nič drugega. Jaz sem žrtev neverjetne usode."

Včeraj ga je obiskal njegov brat Santo Garibaldi, sovražnik fašizma in silno razočaran nad bratom. Santo ne more verjeti, da je to mogoče; on še vedno upa, da je Riccotti delal vse to v interesu protifašistovske revolucije. Poljubil je brata in ga med jokom prosil, naj pove resnico in prekliče, da je bil Mussolinijev špijon.

Santo Garibaldi je pozneje, ko je zapustil brata, izjavil, da je Riccotti res jemal denar od Mussolinija, ampak denar je potem porabil za protifašistovsko gibanje. On, Santo, je prepričan, da je njegov brat nedolžen. Postal je žrtev neverjetnih fašistovskih intrig, kar dokaže, ko dobi čas in priložnost.

Pariz, 8. nov. — Francoska policija, ki je zaslišala Garibaldija, javlja, da ima dokaze, da je bil Riccotti Garibaldi v zvezi z italijansko vlado in policijo. Poveljnik italijanske fašistovske milice Lapolla ga je večkrat obiskal v Nici. Lapolla je hodil v Francijo kot navaden delavec s ponarejenim potnim listom!

Pričakuje se, da Francija zdaj pošlje ostro protestno noto v Rim. Pravzaprav je vrsta na Mussolinija, da hitro pojasni svoje zveze z Garibaldijem v priča pariških razkritij, ki so še objavljena po vsem svetu.

Listi poročajo, da je italijanska vlada že naprosila francosko vlado, naj ne dela prenaglih zaključkov vsled Garibaldijevih izpovedi, temveč naj čaka pojasnil iz Rima.

Garibaldi je tudi obdolžen, da je organiziral, financiral in oborožil francoske fašiste za pot proti francoski vladi po Mussolinijevih navodilih!

Pariški listi silovito ožigosajo Mussolinija in zahtevajo energične akcije s strani francoske vlade. Uvoden članek čez vso prvo stran se čita med drugim:

"Živel gentleman Mussolini! Ta je prebrisan! Zares slaven državnik! Imeniten pustolovec! Puč, ki ga je pripravljal v Franciji, zasluži priznanje v zgodovini. Ostavka notranjega ministra je prvi manever, ki zakrije odgovornost diktatorja. Ko pride dan, da italijanska vlada ne bo mogla več tajiti sločinov, vrže Mussolini odgovornost na svoje pajdaše kakor je to storil pri umoru Matteottija."

Nice, Francija, 8. nov. — Stanje mentalne in čustvene vojne je zavladalo na francosko-italijanski meji. Silna napetost se je pojavila med Francozi in italijanskimi fašisti.

Antifašisti, ki riskirajo življenje, prihajajo v velikem številu iz Italije čez mejo. V nočni temi se splazijo čez mejo in tu jim pomagajo Francozi in italijanski prijatelji. Cela armada tajne policije leži na obeh straneh meje. Vojaške čete so pojačane na obeh straneh.

RUDARJI NIMAJO KONTROLE NAD NALOŽENIM PREMOGOM

Zdaj se je delo malo odprlo v premogovnikih na mehkem premogovem polju države Ohio in v zapadni in centralni Pennsylvaniji. — To je povzročila stavka britskih rudarjev.

Pittsburgh, Pa. — Za rudarje v treh organiziranih distriktih zopet malo dela. Računi se, da se je v Ohiju, zapadni in centralni Virginiji vrnilo najmanj 25,000 rudarjev na delo. Vzrok temu je iskati v tem, da odjemalci britskega premoga zahtevajo premog, in ker ne morejo dobiti premoga iz Velike Britanije, ga naročajo v Ameriki.

Rudarji nimajo kontrole nad premogom, ko je enkrat naložen v železniške vozove. Ves premog tudi ne gre v pristane na severju, da ga tam naložé na ladje v britske kolonije, ampak precejšnji del premoga ostane v Ameriki. Precej tega premoga se odpošlje v države na severju, kamor so ga pred tremi leti pričeli pošiljati iz držav Zapadna Virginija in Kentucky. Premog na severnih državnih pristanih na vzhodu, kakor jo je imel lani.

Lani so stavkali rudarji na polju trdega premoga. Tudi takrat je bilo naročenega veliko več mehkega premoga, kot v normalnih časih. Mogoče bodo naročila velika tudi po zimi, ker se bodo tovarnarji in podjetniki pripravljali za splošno stavko rudarjev na polju mehkega premoga.

Položaj na polju mehkega premoga je tak, da je treba vsakdanje delavne ure znižati na šest, da bodo rudarji na polju mehkega premoga zaposljeni saj deloma. Pravilno bi pa bilo, da se delavne ure znižajo samo na štiri vsak dan in primerno poviša mezda, dokler ni zahteva po premogu večja na trgu.

Rudarjeve dividende

Charleston, W. Va. — Dva rudarja sta bila ubita in eden je bil smrtno poškodovan 6. t. m. v premogovniku Milburn Coal & Coke Co. na Paint Creeku. Naložen voziček je ušel navzdol in jih povozil.

West Frankfort, Ill. — Karl Corbin, rudar, je bil 7. t. m. ubit v rovu Old Ben Coal Mine No. 9. Kamenje se je zrušilo nanj.

Reno, Nev. — Strop, ki se je podrl v tukajšnjem rudniku, je zadel rudarja Petra Brennena. Odkopali so ga mrtvega.

V KA DEŽELI SE TUDI UBIJAJO S STROJNICAMI.

Župan mesta Colp in njegov prijatelj ustreljena.

Marion, Ill. — V okraju Williamson so se pričeli politični stari strank in "butlegarji" pobijati kot v Chicagu. Nekdo je telefonično pozval Jeff Stona, župana mesteca Colp in njegovega prijatelja John Milroyja v samotno krčmo na mestni meji. Komaj sta dospela tje, so pridrdrali štirje avti in iz njih so odprli ogen s strojnicami in puškami na župana in njegovega prijatelja. Župan in njegov prijatelj sta obležala mrtva, preden sta se zavedla, kaj se godi.

Zmagovito prodiranje kitajske rdeče armade

Naval na zadnji dve provinci v dolini Jangtse.

Šangaj, 8. nov. — Kantonske rdeče čete so zadnje dni okupirale Kiukiang ob reki Jangtse in zdaj prodirajo v splošni ofenzivi v zadnji dve provinci centralne Kitajske, ki sta Kiangsu in Čekiang. General Sunčuanfang se je umaknil z ostanki svojih čet v Nanking. Kantonska ofenziva za okupacijo Nankinga in Šangaja je zdaj v teku.

Domače vesti

Br. Jože Zavertnik, urednik Prosvete, se je v pondeljek vrnil zdrav na delo po dvatedenski bolezni.

MODERNA ŽENITEV.

Po 24 urah je že pela pest.

Chicago, Ill. — Osemnajst let stara Lois in 19-letni Clarence Walker sta bila zakonski par ravno štiri in dvajset ur, ko je nevesta prihitela na policijsko postajo in potožila, da jo je soprog pretepal. Zaprisegla je tudi tiralnico proti svojemu soprogu.

ČASNIKARJI PROTESTIRAJO PROTI ODLOKU SODNIKA THAYERJA

Poslali so protestno poslanico governerju Fullerju na parnik "France", s katerim se je odpeljal v družbi svoje žene v v Evropo.

New York, N. Y. — Governer Alvan Fuller se je nepričakovano odpeljal s parnikom "France" v Evropo, ko je izvedel, da je zopet izvoljen. Delavski časnikarji so se zavedali, kako velika nevarnost ogroža Sacca in Vanzettija zaradi odloka sodnika Webster Thayerja.

Kratek čas so hitro izrabili za sestavo protestne spomenice, ki jo je podpisalo eden in trideset delavskih časnikarjev, izmed katerih nekateri urejujejo strokovna glasila velikih delavskih strokovnih organizacij. Protestno spomenico proti odloku sodnika Thayerja bi podpisalo še veliko več časnikarjev, da ni bil čas tako kratek.

V protestni spomenici opozarjajo governerja na položaj, ki ga je ustvaril odlok sodnika Theyerja in obenem apelirajo nanj, da popravi, kar je bilo zgrešenega. Spomenica opozarja governerja, da je sodnik Theyer deloma odgovoren za pravorek, ki je bil izrečen, torej ne more biti nepristranski. Zato je pa nelogično, da bi on odločal, ako se Saccu in Vanzettiju dovoli nova obravnava.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

"MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

Entered as second class matter at the postoffice at Chicago, Ill., under the act of August 24, 1912, at the special rate of postage provided for in section 1103, act of October 3, 1917, authorized on January 3, 1918.

Datum v oklepaju n. pr. (Oct. 31, 1926) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

MUSSOLINI PLEŠE KANKAN NA OGNJENIKU.

S požigom, ropom in norjenjem so fašisti vstoličili Mussolinija kot ministrskega predsednika. Vprašali niso, če ljudstvo mara zanj, vprašali niso italijanskega parlamenta, če ga večina podpira. Mussolini je hotel biti ministrski predsednik. Organiziral je tolpe požigalcev, roparjev in morilcev, ki so si dali ime fašisti. In te tolpe so mu pomagale do sedeža ministrskega predsednika, ki bi ga ne bil nikdar dosegel s konstitucijonalnimi in parlamentarnimi sredstvi.

Ko je dosegel to mesto in je italijanski kralj strahopetno podpisal, kar je diktator zahteval, je pričel z utrjevanjem diktatorske moči.

Pod lažnjivo pretvezo, da gre za rešitev Italije, je diktator s svojimi fašističnimi tolpami zatrl vsako opozicijo v deželi. Italijo je reševal na ta način, da se je dal odpeljati v afriške kolonije, kot zmagoslaven vojskovodja, ki se vrača domov z bojišča obdan z vojno slavo, med tem je pa ljudstvo stradalo in živelo v pomanjkanju. Delavcem je podaljšal delavnik in odredil, da morajo jesti črni kruh. Odvzel je ljudstvu zborovalno in združevalno svobodo. Odpravil je svobodo tiska in ljudstvu zamašil usta, da ni smelo protestirati proti krivicam, s katerimi ga Mussolini osrečuje.

Mesto svobode in velike Italije je Mussolini izpremenil Italijo v azijatsko satrapijo, v kateri odločuje le volja satrapa.

V takih razmerah ni nič čudnega, ako se pojavljajo napadalci, in da je bilo v teku štirih let napravljenih na Mussolinija šest napadov. Zadnji napad je izvršil bivši fašist Zamboni.

Kadar se pojavijo v lastni stranki napadalci, je tu znamenje, da je fašizem v razsulu in da se umetno vzdržuje le z železno pestjo.

Mussolini pa kljub tem jasnim znamenjem razpošilja v svet brzojavke, da je ljubljenec italijanskega ljudstva in velik junak, ki se ne boji napadalcev.

Ako je Mussolini res rešitelj Italije, zakaj mu Italijani strežejo po življenju? Ako je Mussolini res tako velik junak, kot brzovljavlja v svet, zakaj je obdan s posebno telesno stražo, ki sestoji iz najzanesljivejših fašistov?

Mussolini ni priljubljen pri italijanskem ljudstvu, še manj je pa junak. Ampak je človek, ki je napol Caligula, napol Nero, človek, ki je zaljubljen sam vase in živi v veliki domišljiji, da mu je usoda odločila, da izvrši velike reči v Italiji.

Odkar je on na krmilu Italije, je Italija doživela več diplomatičnih porazov, deželo je pa osrečil z gospodarsko krizo, mesto da ji prinese blagostanje.

Prva leta je mogoče še bilo italijansko ljudstvo presleplјeno od njegovih fraz o veliki Italiji, o sreči, blagostanju in procvitanju italijanskega ljudstva. Ali leta so tekla, o sreči in blagostanju za italijansko ljudstvo pa ni duha in ne sluha. Mesto sreče in blagostanja je italijansko ljudstvo dobilo revščino in trpljenje.

In tako se menja mnenje italijanskega ljudstva, da ne vidi več v Mussoliniju rešitelja Italije, marveč vidi v njem svojo nesrečo. Mussolini je obljubil italijanskemu ljudstvu zlate gradove, a ljudstvo se je v štirih letih prepričalo, da Mussolini ni drugega kot velik bahač in gobezdač, ki veliko obljubi, ne izpolni pa ničesar.

In če nekega dne Mussolini umrje v svojih škornjih, tedaj bo ves svet rekel, saj smo vedeli, da taka pustolovščina ne more končati drugače.

Mussolini je političen pustolovec, kakeršne so lahko spravljale na površje le razmere, ki jih je ustvarila svetovna vojna. Kadar prične razmere postajati normalne, tedaj pa postanejo taki politični pustolovci nemogoči, ker se kaos umakne zdravemu človeškemu razumu, ki ni dostopen za pustolovščine, še nanj pa nasede obljubam pustolovcem.

SLIKE IZ NASELBIN

VELIKI SHOD S. N. P. J. V PENNSYLVANIJI.

Priredita ga društvi št. 245 in 138. — Govornika sta brata Turk in Zaitz.

Pripravljalni odbor društev št. 245 in 138, kateri priredita veliki shod Slovenske narodne podporne jednote v Canonsburgu dne 14. t. m. poroča o pripravah in agitaciji za shod. Odbor vabi vse članstvo S. N. P. J. po krajih okoli Canonsburga, da se udeležijo važnega in za dober razvoj S. N. P. J. pomembnega shoda.

Shod naj bo v prvi vrsti posvečen mladini, kateri bo brat Matt Turk, glavni tajnik organizacije, razložil osnovno podlago naše jednote, njena načela, delovanje za svoje članstvo in druge dobrote, ki jih ima organizacija za svoje člane.

Brat Frank Zaitz bo govoril v slovenščini. Razložil bo udeležencem sedanji položaj Slovenske narodne podporne jednote in naloge, ki jih ima članstvo pred seboj, da vzdrži organizacijo močno in rastočo ter vedno bolj izpopolnjeno.

Vsi člani, ki se zavedajo pomembnosti tega shoda, bodo gotovo sodelovali, da pridobe druge, ki se toliko ne zanimajo, posebno pa mladino, tako da bo vse prišlo na shod. Naj bo ta shod velikanska manifestacija za Slovensko narodno podporno jednoto. Vsi na pripravljalno delo. — **Pripravljalni odbor.**

Domače razmere, društva, shod itd.

Girard, Ohio. — Z delom gre tukaj po navadi kot po drugih naselbinah. Včasih je zanič in potem zopet boljše, vendar tukajšnja tovarna za izdelovanje usnja po šestmesečnem slabem obratovanju sedaj obratuje s polno paro. Pri tej smo večinoma vsi Slovenci zaposleni. O zaslužku ne bom pisal, ker ni velik.

Girardska naselbina je zelo prizadeta z boleznijo to leto, nekaj jih je že okrevalo, oziroma tisti, kateri so se podvrgli operacijam. Še vedno imamo šest članov na bolniški listi. Frank Lešnak je bil bolan skoraj šest mesecev. Komaj je malo okreval, je šel delat in delal par tednov, se je pa nesreča pripetila njegovi soprogi, da si je zlomila roko. Obenem se je njemu povrnila stara bolezen, tako da sedaj on leži doma na bolniški postelji, soproga pa v bolnišnici. Obžalovanja vreden slučaj. Ravno tako je zadela dolga in mučna bolezen Mary Ramovš. Zadnjo spomlad sta si s soprogom postavila lepo urejen dom in ravno ko sta se selila v novo stanovanje, se je priselila tudi kruta bolezen, da jo je takoj položila na posteljo, iz katere ni še vstala. Nevarno bolna sta rojaka John Lužar in Victor Banich. Rojak Anton Yelenc, poznan po Thomasu in Coketownu, W. Va., kot dolgoletni premogar, se je naselil v tukajšnjo naselbino pred par leti. Pred par meseci ga je zadela nesreča, da si je zlomil nogo in se še nahaja v kritičnem položaju. Želim vsem skorajšnje okrevanje.

Kar se tiče naselbine v splošnem, smo majhni po številu naseljencev. Celo mesto Girard šteje okoli osem tisoč duš. Ampak veliki smo po napredku; vsaj tako smatramo, da smo napredni. Imamo tri podporna društva, št. 49 S. N. P. J., št. 18 S. S. P. Z. in samostojno društvo. Tudi četrto zboruje v Girardu, ampak sedež ima pa v Youngstownu, O., spada pa pod J. S. K. J. Imamo tudi slovensko mladinsko godbo na pihala, pevsko in dramsko društvo "Ljubljanski vrt", Slovenski dom, kateri je last slovenskih delničarjev, ter klub št. 222 J. S. Z., kateri povoljno napreduje. osebno zadnje poletje si je klub veliko opomogel s svojimi prireditvami in priznati moramo, da so bile prireditve dobro obiskane, za kar gre vse priznanje rojakom in simpatičarjem, ki so šli nam na roko. Tudi v članstvu je klub narastel. Rojaki in simpatičarji, pristopite h klubu J. S. Z. in izposodite si od kluba dobre podučne knjige, ki jih ima na razpolago, da se bomo izobraževali in skupno delali za interese delavstva, za katere se je boril naš neustrašni borec Eugene V. Debs.

Ravno sedaj je nekako 20 let, odkar so tukajšnji napredni rojaki, 10 po številu (enih ni več med živimi) začeli medsebojno agitirati, da bi ustanovili društvo. Njih ideja se je uresničila in ustanovili so društvo S. N. P. J. ter dobili št. 49, katero sedaj lepo napreduje in šteje nekaj nad 100 članov v odraslem oddelku, okoli 50 pa v mladinskem. Zato je članstvo društva na svoji seji meseca oktobra sklenilo, da bo slavnostno obhajalo 20letnico društva z veselico dne 25. novembra na Zahvalni dan (Thankagiving day) in da povabi predsednika S. N. P. J. br. Vincent Cainkarja kot govornika. Člani društva št. 49 S. N. P. J., delujte, kar je v vaši moči za stvar, da bomo čim lepše uspeli in da boste vsi prisostvovali 20letnici obstanka društva. S tem tudi vabimo vsa domača društva, kakor tudi pevsko društvo, da bi nam zapelo par slovenskih pesmi. Vabimo vsa tukajšnja društva iz Youngstowna, Warrena, Nilesa, Struthersa, Ohio, in Sharona, Farrella, Pa., da bi se udeležili naše slavnosti. Pokažimo vsem tistim, kateri neprestano bruhajo v S. N. P. J. in njene voditelje in razkrivajo njeno korupcijo, da smo za S. N. P. J. in voditeljem zakličimo: Le po začrtani poti naprej! Vsi na slavnost dne 25. novembra v Girardu, Ohio, v Slovenskem domu, North State st., Stop 14. — **John Tancek**, predsednik društva.

O razvoju naselbine in delavskem domu.

Collinwood, Ohio. — Dolgo časa se že nisem oglasil v našem delavskem listu Prosveti, zato upam, da mi bo sedaj izpolnjena želja, da javnosti malo opišem razmere, katere so mi dobro znane. To je potrebno, ker nekateri ljudje napačno razlagajo razvoj naše naselbine v listih, kateri nam niso prijazni.

Na Prosveto sem naročnik že deset let, torej od časa, ko je začel izhajati kot dnevnik. Naseljen sem v Clevelandu 26 let, stalno okrog 17 let v Collinwoodu, torej so mi razmere, katere bom opisal, dobro znane.

Šestindvajset let nazaj ni bilo v Collinwoodu nobene tovarne razen "roundhousa" New York Central železniške družbe. Po 26 letih je narastlo število tovaren z dobro razvito industrijo. 26 let nazaj je tukajšnja naselbina tudi štela je kakih osem družin, a danes je to velika slovenska naselbina.

Naj prvo pričnem s Slovenskim delavskim domom, pri katerem sodelujem že od pričetka. Ideja za ustanovitev se je začela nekako pred desetimi leti. Dobro se spominjam, kako so bili nabirani prvi prispevki po pet in po deset centov. Začetek je bil težaven, ker takrat so delavci dvomili, se bo sploh kaj pričelo. Med temi so bili tudi delavci, kateri so me zatožili pri kompaniji, ker sem pripeljal plakate, s katerimi smo sklicali prvi shod Slovenskega delavskega doma. Umevno je, da sem moral kot zatoženec plakate zopet strgati, ako nisem hotel zgubiti kruha. Tisti pa, kateri se niso ustrašili dela za uresničenje, so govorili drugače in delovali naprej. Počasi a sigurno in prišli so tako daleč, da so nekako pred sedmimi leti kupili zemljišče za majhen denar pa zelo na lepem prostoru. (Vrednost zemljišča danes cenijo preko $25,000.) Delali so pogumno naprej in danes že stoji mogočna stavba, ki je od zunaj že gotova. Stavba bo moderna in bo stala nad 90 tisočakov. Gornje dvorana bo krasno dekorirana ter bo v nji 500 sedežev, v slučaju potrebe pa tudi za kakih 800 oseb. Nagrejana je kakor vse druge moderne dvorane za orkester in bo imela velik ter lep oder za igre in druge prireditve. Na vsaki strani odra bodo moderne sobe za igralce. Pod veliko dvorano bo še ena dvorana enake velikosti, ki bo primerna za vsako zabavo, piknike, shode itd. Zraven spodnje dvorane bo precej velika kuhinja s gostilniškimi prostori. Od sedaj na Waterloo rd. bosta dve trgovini, ena precej obširna, druga pa manjša. Nad trgovinama in nad vhodom bosta zopet dve obširni sobi za urade, pripravne za zdravnike ali odvetnike. Poleg tega bo še en prostor za čitalnico in dvorana primerna za seje, dve sobi pa za oskrbnika. Poleg stavbe imamo precej zemljišča, na katerem bo lepo urejeno dvorišče.

Slovenski delavski dom je namenjen povzdigi naselbine. V tem domu bodo rojaki delovali za povzdigo kulture in izobrazbe. Imamo sicer več odsekov, kateri niso imeli do sedaj prikladnih prostorov za delovanje v večjem obsegu. Med temi so: pevsko društvo "Jadran", dramsko društvo "Anton Verovšek", odsek naprednih žena in socialistični klub št. 49.

Omenil sem že prej, da gotovi krogi predstavljajo naselbino v javnosti drugače, kakor je v resnici, ter to neresnico širijo po raznih listih. Zato je potrebno, da omenim tudi to, da v naselbini že obstoji Slovenski dom na Holmes Ave. Čitatelji se morda čudijo, zakaj smo tedaj postavil še en dom. Bilo je namreč tako, da je Slovenski delavski dom prvi imel čarter, in sicer dosti prej kot so ga imeli za dom na Holmes Ave. Sklican je bil skupni shod v cerkvenih prostorih kateri je bil zaključen s prepirom. Nato so se zbrali nekateri katoliški možje in so si vzeli čarter za svoj dom na Holmes Ave., kar je pač bilo popolnoma nepotrebno, ker smo že imeli čarter za S. D. D. Nekateri so na vsak način hoteli postaviti dom v bližini slovenske cerkve, kar se je tudi zgodilo. Dobili so tudi prvo nagrado za dva domova, in sicer za vsakega tisoč dolarjev, torej $2000. Osvojili pa so dom na Holmes ave. za $1500. Pri tem je bil Slovenski dom na Holmes ave. prikrajšan za celih $500, kar nikakor ni bilo častno za člane doma na Holmes ave. Častno bi bilo, da bi izročili onih $500 Slovenskemu delavskemu domu, kateremu denar pripada. To bi bilo zanje častno, Slovenskemu delavskemu domu pa bi bilo v pomoč. To bi bilo pravično in pošteno.

Čitateljem je treba naznaniti, da je Slovenski delavski dom ustanova z napredno podlago ter ima za seboj večino zavednega delavstva in večino naprednih kulturnih in podpornih društev — 17 po številu.

Rojaki, kampanja za Slovenski delavski dom je zopet v razmahu. Dom potrebuje še pet tisoč dolarjev, kakor je bilo že enkrat omenjeno. Dolžnost vseh je, da priskočimo domu še enkrat na pomoč, da se ne zadolžimo naprej. Posežimo še enkrat v žepe in prinesimo še mali dar na oltar Slovenskega delavskega doma.

Apeliram še enkrat na delničarje, kateri še niste vplačali polnih vsot na delnice, da to storite, ko pridejo k vam kolektorji. Bodite jim naklonjeni v bodočnosti, kakor ste bili v preteklosti. Pomnite, da je to vaš lastni dom, za katerega ste se žrtvovali. Apeliram še posebej na zavedne Slovence v Collinwoodu in okolici, da vpišete svoja imena v spominsko knjigo za $1.00.

Naprej za Slovenski delavski dom! Pozdravljam vse delničarje S. D. D. in vse čitatelje Prosvete.—**John Lokar.**

Višji dijakov, ki so obiskali Rusijo

Piše Thomas L. Dabney.

(Dabney je član učiteljske unije in je eden prvih dveh dijakov iz Brookwood šole. Prej tekoče poletje je bil v Rusiji s skupino ameriških dijakov. Ta skupina ne pripada kaki rodikalni organizaciji in se je podala v Rusijo spontano.)

Začasa mojega osemtedenskega bivanja v Rusiji z ameriško dijaško delegacijo sem imel priliko obiskati tovarne v Moskvi, Nižnem Novgorodu, Saratovu, Karkovu, v Gorlovku in v še več drugih mestih. V vseh krajih smo poizvedovali o stvareh, tikajočih se socijalne podpore, preskrbljene za delavce v različnih tovarnah. Pronašel sem, da se gotov odstotek denarja iz vsake tovarne da nazaj vladi, katera v zameno skrbi s tem denarjem za delavčevo socijalno podporo. Istotako strokovne unije zbirajo in redno prispevajo v sklad za socijalne podpore.

Človek dobi vtis, da so delavci v Rusiji smatrani za nekaj več kot delavci v ostalih deželah. Da, tu so delavci bolj važen faktor, kakor pa razvoj industrije ali pa dobički. Človeški problemi so prvi. Mezde so najmanjše sredstvo, kar šteje za delavčevo delo. Bolj važna so druga vprašanja: razvedrilo, potovanje, bolniška podpora in zavarovalnina, zdravniška preiskava, dom, izobrazba mladine, lenti praznik in počitek. Vse te označene potrebe so v oskrbi vlade. Strokovne unije tudi dovole gotove podpore.

Posebno pažnjo v sovjetski Rusiji dajejo zdravju delavca. Videl sem domove namenjene za počivališča in počitnice ter bolnišnice. V Samari je naša delegacija imela kosilo v domu delavčev. V tem delavskem domu je bilo 350 delavčev. Stanovanja so bila zelo čista in okusno urejena. Vrt je bil čedno obdelan in poleg vrta je bil mali travnik, kateri služi delavcem za razvedrilo ter za razne igre.

Naša delegacija je tudi obiskala zavod za jetične blizu Samare, v katerem je bilo 135 pacijentov. V tem zavodu so imele strokovne unije odmerjen prostor po članstvu. Kakor hitro naznani zdravnik, da je kakšen član unije potreben posebne pažnje, ga takoj pošljejo v bolnišnico. Vsak delavec prejme plačo začasa njegovih dvotedenskih počitnic. Toda počitnice so pač različne. Ako ima delavec težko delo, tedaj ima tudi daljše počitnice. Tako imajo premogarji mesec dni počitnic s plačo.

Polegtega pa postavijajo nove domačije za delavce. Vse moderne naprave so postavljene v teh novih poslopjih. V prvi vrsti pa se skrbi za sanitarne naprave pri stanovanjih, ker vedo, da je zdravje prvo, katero pa je v veliki meri odvisno od stanovanj in pa od prostorov, v katerih delavec dela. Ta delavska stanovanja so veliko boljša kakor pa jih imajo delavci v Pennsylvaniji.

Obiskali smo tudi državnega tajnika Gosplána, kateri se je izkazal, da je nadvse priljubljena oseba in dober delavec. On je bil svoječasno v Ameriki. Bil je tu celih osem let in mu je radi tega še precej znana vsa ameriška politika in drugo. Leta 1919 je bil aretiran in vržen v ječo radi radikalnih aktivnosti. On je na sledeči način pojasnil, zakaj se mu Rusija bolj dopade kakor Amerika:

"V Ameriki ni bilo nič drugega kot delo in zopet delo! Kadar človek odloži delo, je preveč truden, da bi kam šel. In tako je le malo razvedrila za delavca v Ameriki. Tu je drugače. Lahko grem v gledališče, obiščem prijatelja ali čitam in nisem preveč truden, da bi ne imel veselja za moj prosti čas. Ako se ne počutim dobro, tedaj to povem pristojnim in grem domu. In vse je v redu. Nimam nikakega bossa. Sem sam svoj boss."

Ta ideja, da se človek lahko poda domu, kadar se ne počuti dobro, ima precej zaslombe pri delavcih. Človek dela zase in pa za dobrobit vseh. To je tista ideja, ki daje motiv za večjo produkcijo in socijalno rekonstrukcijo v sovjetski Rusiji.

NIČ PRIDA SODNIK JE RESIGNIRAL.

Tako se je umaknil kongresni obtožnici.

East St. Louis. — Sodnik Geo. Washington English, ki je bil pomešan tudi v zaroto za razbitje stavke železniških delavcev leta 1922 je podal resignacijo in se tako umaknil obsodbi v senatu, ki bi sledila na kongresno obtožnico. Obtožnica očita Englishu nepošten odlok v zadevi bankrotnega postopanja, de se je poslužil na sodnijskem stolu umazanega jezika, da je prisilil odvetnika, da se je umaknil in da je grozil državnim uradnikom in porotnikom.

Predsednik Wilson je imenoval Englisha sodnikom na priporočilo pokojnega Samuel Gompersa. To pokazuje, koliko je vredna taktika: Kaznujte delavske sovražnike in nagradite delavske prijatelje.

Kaj takega kot delavski prijatelji sploh ne postoji. Delavčev prijatelj je le delavec sam, kajti delavstvo se more osvoboditi iz mezdne sužnosti le tedaj, ako samo izvrši to delo. Ljudje, ki prihajajo iz nedelavskih krogov k delavcem in se jim hlinijo kot prijatelji, ne bodo nikdar osvobodili delavcev iz mezdne sužnosti. Ti ljudje se udobno počutijo, dokler je uveden sistem mezdne sužnosti.

ŽARKOMET

Nazaj v normalo!

Volitve so končane—in pone- kod že pozabljene (ponekod sploh niso vedeli, da so kakšne volitve) — torej se spodobi, da propadli kandidatje odstopijo svoja mesta na prvi strani časopisov kraljici, duhovnici in Prasici.

* * *

Prva nagrada.

Dragi K. T. B.! Nekoč — nekaj mesecev je že tega — si vprašal v tej koloni, kdo je najsrečnejši človek. Jaz vem. Najsrečnejši človek je slepec, ki ima gluho ženo. Pa me naj posekajo tvoji čitatelji, če me kateri more!—Frank Horseradish.

* * *

Dobra zapuščina.

Kanadski milijonar, ki je umrl zadnji teden in ki je bil poln muh — pisal se je Charles Vance Miller — je zapustil $10.000 nekemu katoliškemu duhovnu z namenom, da čita maše za onega, ki jih je najbolj potreben. Najbolj potreben bo seveda oni, ki bo maše čital.

Dalje je zapustil $700,000 v delnicah neke bogate pivovarne sedmim suhaškim pastorjem s pogojem, da morajo držati delnice deset let in prejemati dividende. Te pa je nasukal, te! Ali je bedak mislil, da se bodo pastorji branili dividend, ki "zadahnejo" (to je učenjakov izraz) po pivu!

Nadalje je zapustil dva milijona dolarjev oni ženski, kateri do 31. oktobra 1935 porodi največ otrok v provinci Ontario.

Mrs. Beda Križanski bi drage volje narodila 50 otrok za dva milijona dolarjev, ampak sirota ne more dati več kot 12 otrok v devetih letih!

* * *

Pravljica.

Viljem Hohenzollern žagal drva v Doornu.

* * *

Zimska pesem.

(Zložil naš ultramoderen poet.)

O rože!
O rože, rože!
Krasne ledene rože!
Kako lepo bi dišale,
če bile bi rdeče,
plave in rmene
pa zelene!
Pa niste!

* * *

Pridiga na lesi.

Cenjeni Žarkomet! Ali si kaj svetil tisto nedeljo po Holmes Ave.? Če si pogledal v cerkev, si lahko videl, koliko nekatoličanov je prišlo po resnico k Hribarju. Tako je vsaj poročal neki Skebe v frančiškanski pleničici. Bila je pridiga za vse one, ki hočejo resnico. — Potem piše o nekem mlekarskem dolgu, ki ga ne more plačati in o neki podpori, katero bi radi na vsak način usilili Štrigelju. Toda jaz nič iščem niti ne potrebujem podpore. Dajte jo rajši Skebetu, da plača mleko in da ne bo več svojega dolga kazal v frančiškanski fliki.—Dalje piše, da ni žena ugnala treh moških v kozji rog sodniji. To je res. Ugnala je treh, pač pa štiri: tožitelja in njegovega advokata in dve priči. Ali zna Skebe šteti do štiri? Vsa tista maneštra se je skuhala v loncu Skebetovega pisača. Končno je pokazal, kako ga pes Slovenski delavski dom, pa ni več pomoči. Dom raste in raste in okoli novega leta bo stavba dograjena. Le pridi, Skebe, s svojega pisača pripelji seboj. Mi bosta malo zasukala ob otvoritvi! Na svidenje ob novem letu! —Collinwoodski Štrigelj.

K. T. B.

Konec.

Delavci odvijajo dolge vrvi iz žice. Vrtijo, pa ni kraja ne konca.

"Za vraga, kje pa je vendar konec?" vpraša prvi.

"Mhm," zamrmra drugi.

Tretji pa de: "Veste kaj, mene ni se pa kar tako dozdeva, da se ga odrezali."

Vesti iz Jugoslavije

ZNAKI PODIVJANOSTI.

(Iz razprav ljubl. deželnega sodišča.)

Javnosti je že znana št. lamberška afera. Svoječasno se je v Št. Lambertu ob Savi (južno Zagorje) razširila o ondotnem župnem upravitelju g. Cudermanu vest, da ima nedovoljnega opravka z neko domačinko. Končno se je celo raznesla govorica, da je neki hlapec zasačil g. upravitelja z dotično žensko in flagranti ob robu neke hoste. Na ordinarijat so začele prihajati pritožbe, celo deputacija z zahtevo po premestitvi obrekovanega upravitelja. Končno je le ta moral poklicati sodišče na pomoč in je vložil zasebno obtožbo radi prestopka proti varnosti časti proper onega hlapca, ki je trdil, da je bil očividec. Okrajno sodišče v Litiji je obdolženca obsodilo na 6 tednov zapora, obsojeni je prijavil vzklic in ko je prišlo do vzklicne razprave pri deželnem sodišču v Ljubljani, pojavil se je obdolženec v spremstvu nekega Železnika iz Št. Lamberta in nekega Gregoriča iz Zagorja. Železnik je bil nekakšen organizator cele afere, Gregorič pa je fungiral kot priča. Izpovedal je pri vzklicni razpravi, da je res videl to, radi česar je moral župni upravitelj tožiti, in njegova izpoved je bila tako sklepčna, določna in v vseh podrobnostih verjetna, da je vzklicni senat z odvetnikom vred gladko verjel tej priči, smatral dokaz resnice za povsem uspel, in je obdolženca seveda oprostil.

Toda kmalu na to se je stvar povsem obrnila. Gregorič je namreč kar sam priznal, da je po krivem pričal in da ga je na to nagovoril Železnik, ki ga je napojil, naučil in mu pozneje za to plačal tristo dinarjev. Storil je to iz starega osebnega sovraštva do župnega upravitelja. Političnega značaja afera ni imela (župni upravitelj velja za "starina", Železnik je bil že pri več strankah, nazadnje baje pri S. K. S., Gregorič je bil baje pri komunistih, ti podatki vrhu tega niso zanesljivi.) Sovraštvo je pričelo, ker Železnik, bivši cerkovnik, ni smel imeti svoje trgovine v mežnariji. Ordinarijat je arétiralo Železnika in Gregoriča, in dne 20. oktobra sta morala odgovarjati pred deželnim sodiščem radi zločina goljufije, storjene s krivo prisego in napeljevajnem k njej. Da bo stvar še bolj umazana, se je pa izkazalo, da je Železnik, sicer oče sedmih otrok, sumljiv raznih homoseksualnih dejanj, in je bil obtožen tudi radi njih, tretji obtoženec pa je bil neki njegov partner, edini glede katerega je preiskava mogla dognati konkretne podatke, zadostne za obtožbo. "Sodelovalo" je dalje še več osumljencev, ki so bili prav tako povabljeni pred sodišče. Razprava ni bila javna, iz ozira na nravnost, ter je po provedenem dokaznem postopanju, popolnjenem po priznanju obtoženih, sodišče obsodilo Gregoriča radi krivе prisege, ob olajšilnih okolnostih, na 6 mesecev ječe, tretje obtoženca pa radi nenravnih činov po § 129 b na 6 tednov. Glavni obtoženec Železnik, kateri je sicer v preiskavi priznal napeljevanje h krivi prisegi in taji le ono drugo dejanje, katero mu še obtožnica očita, k razpravi ni prišel, marveč je predložil izpričevalo, da je v opazovanju radi epileptične zmedenosti, katera bi utegnila morda utemeljiti njegovo neprisotnost. Ali je na tej trditvi kaj resnice, ali ne, bo ugotovila zdravniška preiskava. Za enkrat je sodišče z ozirom na možnost postopanje glede Železnika izločilo in preneslo na nedoločen čas, do svršetka opazovalne dobe in zdravniške preiskave.

Pogled v našo kriminalno statistiko je dokaj žalosten. Naprav enakim zločinom pred vojno so se sedaj uprav strašno razmnožili slučaji krivega pričevanja, slučaji raznih seksualnih zablod in alkoholnih ekscesov. Naredno so se pomnožile tudi tatvine in vlomi, ter razne vrste telesnih poškodb. Čudno pa je, da število umorov in ubojev ni porastlo v istem razmerju, vsaj ne, ako upoštevamo zadnja leta.

Posebnost tvorita dva k sreči osamljena sodna slučaja, oba izpred ljubljanskega deželnega sodišča, prvi iz letošnjega poletja, drugi se je razpravljal včeraj. V ljubljanski okolici so poleti trije pivci, dva trgovca in en šofer, napojili sicer treznega, 20letnega mladeniča z vinom, da je bil ko goba, in še na to so mu odprli usta in mu skoraj po sili vlili vanje pol litra žganja. Uro na to je nesrečnež umrl. Obtoženi po § 335. k. z. so imeli že precej sreče, zlasti jim je pomagala lastna vinjenost in niz drugih okolnosti, radi katerih je senat bil milosten in je enega oprostil, dvema pa prisodil po 14 dni zaora. Če niso podane posebno jasne oprostilne odnosno olajševalne okolnosti, bi bilo pač v interesu preprečenja takšnih činov nepojmljive surovosti in njih kaznovanja, da bi sodbe bile znatno strožje. To naziranje je tudi v skladu z občim pravnim čutom. — Nekoliko lažji, kakor opisani, je slučaj iz domžalske okolice. Dva starejša občana sta nekega prijatelja napajala, da je izpil 3 l močnega vina tekom ene ure, in sicer vsakega pol litra iz vrčka na dušek. Zadnjemu litru so primešali še pol frankija žganja, katero je prilil gostilničarjev sin. Kmalu po pijači je napojeni umrl. Domači zdravnik je ugotovil alkoholsko otrovanje, ljubljanski sodni izvedenec je popravil to mnenje v smislu, da je žrtvi omagalo srce vsled preobile pijače, katera je bila vrhutega močna, a je dodal, da je pokojni bil po obduk cijskem izvidu močno degeneriran vsled pijanstva, ker se je razvidelo iz stanja možganov, srca, ledvic, jeter ter še več drugih organov. Po provedenem dokaznem postopanju je senat obsodil oba napajalca, enega na 3 tedne, drugega na mesec strogega zapora, gostilničarjev sin je bil oproščen, ker je dokazal, da ni bil udeležen in je le žganje prilil na ukaz enega udeležencev, ne da bi bil sicer vedel, komu in za kaj je namenjeno to pojačanje opojnosti.

Iz sodne dvorane izgleda naš svet mnogo manj enoličen in manj idealen, kakor iz šolske sobe, predavalnice ali urada. Pri tej priliki smemo naglasiti, da se povsodi občuti, da cerkev niti z mezincem ne deluje, da bi pomagala pri moralnem ozdravljenju ali vsaj uravnoteženju našega ljudstva, marveč da vesnjen sistem v praksi uprav tolerira takšne pojave in s političnim hujskaštvom le še podžiga strasti. Sodna dvorana nam vsak dan nudi novih dokazov, da je tako. (Po "Jutru".)

Visoka starost. V Travniku v Bosni je te dni umrl tamkajšnji seljak Mato Frančič. Njegova smrt je vzbudila veliko senzacijo, ker je mož dosegel starost 126 let. Rojen je bil leta 1800. Oženjen je bil trikrat: s prvo ženo je živel 30 let, z drugo 49, a s tretjo 8 let. Težje bolan ni bil nikoli do letošnjega leta.

Velika sleparstva poštnega uradnika v Zagrebu. Direkcija pošte v Zagrebu je dognala, da je uradnik Franjo Pelc napravil tekom zadnjega časa malverzacij za preko 300.000 Din. Falzificiral je pobotnice, mesečne obračune za telefon in razne poštne vrednotnice. Živel je razkošno, končno pa je pobegnil v Francijo, kakor navaja njegovo poslovilno pismo. Policijska tiralica mu je za petami.

Smrtno ponesrečil je 17letni Franc Špiler iz Trbovelj, kleparski vajenec pri kleparju Tašker ju v Celju. Tašker ima večje delo v Dobovi, kjer popravlja cerkveno streho. Dne 20. je delal na strehi Špiler, ne da bi bil privezan. Ker mu je spodrsnilo, je padel 15 m globoko in se ubil.

Življenje in umiranje v Ljubljani. Glasom zdravstvenega izkaza mestnega fizikata se je v dobi od 15. do 21. oktobra rodilo v Ljubljani 27 otrok (14 moškega, 13 ženskega spola), umrlo pa je 15 moških in 8 žensk, skupaj 23 oseb (10 domačinov in 13 tujcev) med temi 18 oseb v raznim zavodih. Umrle so tri osebe za pljučnico, 3 za ostarelostjo, 2 pa za jetiko, 2 za boleznijo na srcu, 1 za rakom, 11 oseb pa vsled drugih naravnih smrtnih vzrokov. Izmed umrlih je 5 oseb doseglo starost nad 70 let, 4 pa so umrle v prvem letu starosti. Na nalezljivih boleznih so obolele 4 osebe: 2 na škrlatinki, 1 na legarju in 1 na davici.

Razvoj bančnega kapitala v Jugoslaviji. Sedaj je izšla statistika bank v Jugoslaviji za prošlo 1925. leto. Vsakega strokovno organiziranega delavca mora zanimati, kako se pri nas razvija ta bančni kapital, ki danes vedno bolj diktira industriji in ki tudi vodi odločilno politiko proti delavstvu.

V Ljubljani je bilo 9 bank s kapitalom okroglih 111 milijonov Din; od teh ena s kapitalom 50 milijonov Din, 3 s kapitalom 39,000.000, 1 s 7 milijonov 500.000, 2 z 9,000.000 in 2 s 5 milijoni Din.

V Zagrebu je bilo 26 bank s celokupnim kapitalom 625,400.000 Din.

V Beogradu 62 bank s kapitalom 481,400.000 Din, od teh tri banke s kapitalom 180 milijonov Din.

V Sarajevu je bilo 16 bank s 163 milijoni Din kapitala.

Zagreb zavzema torej prvo mesto in Ljubljana zadnje.

Po pokrajinah je na prvem mestu Srbija s 326 milijoni Din kapitala (Beograd ni vštet) in na zadnjem mestu je Slovenija s 4,300.000 Din bančnega kapitala.

Po mestih se smatrajo za male banke one s kapitalom do en milijonov Din, srednje z do 10 milijonov Din in velike z nad 10 milijonov Din. Vedno bolj prevladujejo velike banke: V Ljubljani ima ena sama 50 milijonov Din od celotnega kapitala 11 milijonov in v Zagrebu ima od 625,400.000 Din 7 bank 513 milijonov Din kapitala. V Beogradu je sorazmerno še največ malih in srednjih bank.

Bruto-dohodki bank so znašali v preteklem letu 1 milijardo 332 milijonov 308.877 Din, čisti dobiček pa 294 milijonov Din, od česar so dobili sami delničarji 184 milijonov Din. Gospodom kapitalistom se torej prav dobro godi tudi v času, ko jadikujejo, da jim prede trda in da morajo ali znižati delavske plače ali pa podaljšati delovni čas.

Ta profitarski pohlep bančnega kapitala more omejiti le železna delavska organizacija.

Ameriško delavstvo še ni rešeno ubožtva

Ameriška prosperiteta je vse preveč pretirana. Mezde v nekaterih industrijah so naravnost sramotne.

Washington. — (FP) — V Ameriki je prišla moda in ta moda se je tako udomačila, da ji večina naseda in verjame. Vse vpije, da je v Ameriki velika prosperiteta. No, pa saj tudi je! Ampak križ je le ta, da so je deležni le tisti, ki imajo vsega v izobilju. Do tega zaključka je prišla tudi narodna konferenca katoliške dobrodelne organizacije, katera ima za svoj cilj, dobiti dokaze, da se odpravi uboštvo.

Pronašla je, da je velika večina delavcev plačana zelo nizko. Velika večina zasluži komaj po dva, tri in štiri dolarje na dan za težko in mučno delo. Velika večina delavstva prejme od $12 do $14 na teden. Kar je pa še slabše, je veliko število delavcev in delavk, kateri ne morejo sploh dobiti nikakega dela, kar naredi stvar še slabšo. Radi tega pa je omenjena organizacija priporočala, naj bi manj govorili in hvalili "prosperiteto" in naj bi rajše poskrbeli, da bi dali delo in zadostne mezde delavcem, kateri bi radi delali.

Nihče drugi ni sedaj v Ameriki deležen prosperitete, kakor veliki magnatje. Niti farmarji je niso; tudi nje pritiska uboštvo. Prosperitete so deležni le tisti, ki je najmanj potrebujejo.

Tako je mnenje omenjene organizacije, ki pravi, da bo industrijalna depresija še prišla v kratkem.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

PREKASNO!

'Delavska politika" piše:

Velefinančni krogi iz skoro vseh evropskih držav so izdali poziv, v katerem se zavzemajo za koncentracijo evropskega kapitala, za odpravo carinskih omejitev, za črtanje vojnih dolgov — to se pravi takozvanih ameriških dolgov — kratkomalo za finančno in gospodarsko evropsko zvezo, ki naj pomaga stabilizirati evropsko ekonomijo in valuto.

Nič napačnega ni v tem predlogu. Toda . . .

Zaenkrat tirja Amerika od evropskih držav okoli dvajset milijard težkih dolarjev. To ni bagatela in če bo hotela naša visoka finance ta dolg tudi plačati, je bolje, da proda takoj na dražbi celo Evropo, z vsem mrtvim in živim inventarjem. Kajti nobena še tako potencirana evropska industrijska in poljedelska delavnost ne bo dala toliko, da bi se moglo kriti obrestovanje in postopno amortiziranje bajno ogromnih vsot, ki jih naše države dolgujejo ameriškim finančnim potentatom.

Poleg tega je že sedaj skoro polovica evropskega gospodarstva v rokah ameriškega velekapitala. Finančno smo torej že sedaj skorb za dobro polovico zasužnjeni Ameriki. Kaj, če Amerika vztraja pri tem, da se ji dolgovi plačajo, vse do zadnjega beliča? Ali ne bo Evropa v par letih kolonija Amerike?

Ameriški kapitalisti imajo namreč svojo logiko in ta ameriška kapitalistična logika ima rep in glavo:

Oni pravijo: "Čemu ste šli evropski državni in gospodarski mogotci v krvavo vojno, puščali svojim narodom morja krvi, uničili svojo gospodarstvo, izčrpali svoje finance — če je pa sedaj Evropa v narodnem, kulturnem, demokratskem in gospodarskem pogledu še bolj pokvarjena, spačena in neurejena, kot prej? Kaj je prinesla svetu dobrega krvava borba evropskega imperializma? Ali vam ni bilo že prej očitno, da bo rodila slaba stvar tudi slab konec? In ali niste vedeli že prej, da se posojila dajejo le proti povrnitvi in samo na sigurno hipoteko? Čemu bi mi to vašo hipoteko, Evropo, sedaj ne realizirali? Amerika vam je dala za vašo vojno svoje vojake in sicer brezplačno . . . in to ji je bilo lahko, ker človeški topovski material je tudi v Ameriki zastonj. Toda kapitali . . . sti pa ne. V tem se ameriški finančniki ravnamo po vzornih vzgledih evropskih — in tirjamo svoje milijone in milijarde. Tak je vsevesoljni zakon kapitalizma, in bog pomagaj . . . denar pa sem!"

In so zato izdali poziv, da zberejo svoje polomljene ude in rešijo evropsko gospodarstvo.

Iz stališča našega kontinenta promatrano, moramo delo za gospodarski sporazum med evropskimi državami le pozdraviti, ker se zavedamo, ako se naše države s složnimi silami ne rešijo dolgov, jih bo pač treba plačati, plačati pa jih bo moral delovni narod s podvojenim in potrojenim delom, za dvojno in trojno znižani zaslužek.

Vendar se nam zdi, da evropskim velefinančnim krogom ne gre toliko za to stran vprašanja, kolikor za drugo: da obdržijo namreč v svoji posesti evropsko gospodarstvo.

Lepa je zamisel finančnikov, ima pa marsikatero napako. Ne govorimo niti tu o tem, dali je z ozirom na nasprotja med samimi evropskimi finančnimi silami misel izvedljiva — zdi se nam za danes potrebno predvsem podčrtati dejstvo, da prihaja ta akcija odločno prepozno. Prej bi pomislili, in prihranjena bi nam bila vojna okrutna pijanost in povojni klali maček! Tepli ste se med seboj za eksploatacijo Evrope — tretji prekooceanski prijatelj je pa žel. Sedaj ste premaganci in zmagovalci njegovi sužnji!

Ogromni dobički vodijo v depresijo

Sedanji velikanski dobički drve, kakor vse kaže, naravnost v industrijalno depresijo. Taka je analiza wallstreetskega žurnala.

Chicago. — (FP) — Vsa znamenja kažejo, da vodijo sedanji velikanski profiti vso industrijo v depresijo. Podlaga za depresijo so prav ti velikanski dobički, kakor je razvideti iz Wall street žurnala, kateri je analiziral profite zadnjih štirih let v 20 korporacijah. Skupni profiti teh dvajsetih korporacij so znašali čez $2,000,000,000. To pa pomeni, da se je moč nakupa navadnega delavca znižala, ker so se profiti pomnožili na račun delavca, kateri je prejemal nizke mezde, katere pa bi morale rasti skupno z dobički, ako bi se hotelo izravnati velikansko sedaj obstoječo diferenco.

Profiti omnejenih dvajsetih korporacij — povprečno je imela vsaka pol bilijona dolarjev dobička na leto — bi dali vsakemu izmed milijon mezdnih delavcev poviček v mezdah za $500 na leto.

Tak poviček mezd bi pomenil večjo zahtevo blaga in bi zagotovil stalno zaposlenost. Blago, katerega se sedaj kupuje na obroke, se bi lahko kupilo in plačalo v gotovini. In potem bi se ne bilo treba bati kake depresije, ker bi se zagotovilo delo in bi bila zahteva po izdelkih velika.

U. S. Steel je imela največje profite za dobo štirih let. Njej sledi American Telephone kompanija ter takoj za njo pa General Motors.

Dobički dvajsetih korporacij skupno z vsoto, ki so jo izplačale v dividendah in obresti lastnikom za zadnja štiri leta so navedeni tu:

	Čisti zaslužki	Interest in dividende
Allied Chemical	$ 79,704,980	$ 45,917,748
American Can	50,502,787	22,074,197
Amer. Car & Foundry	34,785,580	22,960,000
American Locomotive	14,142,150	23,232,929
American Smelting..	47,918,870	23,406,868
American Sugar	35,760,950	20,307,443
American Telephone..	413,714,055	335,559,372
American Tobacco ..	81,901,675	64,894,686
Famous Players	19,480,869	19,896,852
General Electric	147,227,868	106,076,014
General Motors	294,465,180	160,486,188
Internat'l. Harvester.	28,529,705	19,982,587
Mack Trucks	8,710,524	3,859,482
Remington Typewriter	5,710,524	3,859,482
Sears-Roebuck	54,627,487	13,964,427
Texas Co.	191,981,908	80,068,500
U. S. Rubber	56,158,621	42,160,375
U. S. Steel	434,628,619	327,481,932
Western Union	50,352,526	27,448,419
F. W. Woolworth ..	80,798,741	26,700,000

Iz teh podatkov je vidljivo, kako so dobički rasli pri raznih velikih korporacijah. Kljub velikanskim dobičkom, katere jim preskrbe delavci, pa vseeno ne vidijo velike kompanije potrebe, da bi zvišale mezde delavcem, da bi bili vstanu pokupiti blago in bi na ta način živeli bolj udobno. Kapitalizem je pač slep v svoji požrešnosti za velike dobičke. Glavna stvar kapitalu so dobički in zopet dobički, drugo pa če vse takoj vrag vzame.

Ni čuda, ako je splošno mnenje, da Amerika nakopičuje preveč kapitala. Toda Amerika ga v resnici ne, pač pa ga njena plutokracija, ki si želi vse skupaj podjarmiti.

Omenjene številke nam jasno kažejo, da bi se moralo zvišati mezde, da bi ubožno delavstvo lahko konsumiralo blago, ki je sedaj na trgu in tako bi se vsaj za silo odpomoglo razmeram in bi se tudi odpravilo vsako depresijo.

IZ PRIMORJA

Lega Nazionale". Fašistovsko glasilo konštatira z veseljem, da so vse šole "Lege" zopet polne tujerodnih otrok. Obisk je še številnejši od lanskega. Skoro 5000 otrok je zajela letos "Lega Nazionale". Otvorijo se še novi zavodi "Popolo di Trieste" obeta članek, ki obrazloži prodiranje "Lege" v kraje, ki jih je Avstrija držala v globoki nevednosti, ki so bili obljudeni po poldivjih ljudeh in katere so ogrožale bande brigantov in morilcev. Članek bo posebna zanimivost.

Dva podeštata kaznovana. Podeštat v Šempetru pri Gorici P. Ceschia je poročil mladoleten par brez privoljenja staršev. Enako je storil tudi šolkanski podeštat Mirko Mozetič. Zagrešila sta prestopek in sta bila sodnijsko kaznovana.

Velike razlike v plačah železničarjev

Razlike so take, da se zde skoro neverjetne.

Chicago. — F. P.) — Skoro nezapopadljivo je, kako mora Ford plačati na njegovih železnicah povprečno 94 centov na uro, medtem ko nekatere druge železniške družbe plačajo komaj po 63 centov ali pa še manj na uro. Tudi ni umevno zakaj Baltimore & Ohio plača 4 cente več na uro kot pa Pennsylvanska železnica. Prva je unionizirana, druga je odprta delavnica. Takale vprašanja so se pojavila na dan ko je meddržavna trgovska komisija pregledovala cene prevažanja na različnih železnicah zadnjih petih letih. Te povprečne številke vključujejo vse delavce in njihove mezde na uro.

Pronajdeno je bilo, da so mezde zelo različne, kakor so različne družbe. Najvišja mezda je 94 centov, najnižja pa 48 centov. Precej velika razlika!

Ford, kakor znano, ima uvedeno svojo metodo: delaj, da te vrag vzame! Pri tem ima vse polno priganjačev, da gre Fordov "sistem" naprej. Na ta način on lahko plača svoje delavce bolje in ima sam večje dobičke. On pač ne plača višje mezde sebi v zgubo. Kaj še! Ako bi bilo temu tako, tedaj bi njegov dohodninski davek ne izkazoval tako velike vsote. To znači, da si on gromadi lepe milijone s tem, da izkorišča, izžema delavca do zadnje kaplje krvi. Ko je izžet pa ga tudi vrže magari na cesto. Vselej pa poskrbi, da ga pošteno izmozga. To je pač Fordov sistem. Zato pa je bil uspešen držati unije iz njegovih podjetij. Fordov sitem je sužnjski sistem nove dobe, ki ga nima para v moderni proizvodnji blaga.

Spodaj so označene železnice, štirinajst in dvajset glavnih železnic, povprečna mezd na uro za leti 1921 in 1925:

Mezde	Povpred. mezda na uro 1925	1921	Dohodninski davek
Pennsylvania	66.6	62.8	46.2½
Nickel Plate	63.0	64.0	42.6
New York Central ..	63.2	66.2	43.0
Del. Lacka. & Western	62.8	60.6	40.6
Big Four	62.4	60.4	38.6
Northern Pacific	62.3	60.9	43.1
Baltimore & Ohio	62.0	60.0	45.0
New Haven	62.0	60.6	39.6
Boston & Maine	61.3	61.0	40.2
St. Paul	61.3	61.0	43.0
Burlington	61.0	58.6	43.3
Chesapeake & Ohio....	60.0	60.2	42.2
Great Northern	60.6	60.2	41.3
Chicago & Northwestern	60.2	60.5	48.4
Union Pacific	60.2	60.3	39.6
Southern Pacific	60.0	60.9	41.3
Norfolk & Western	58.5	60.7	39.3
Santa Fe	58.5	59.0	41.3
Missouri Pacific	58.1	58.5	44.8
Illinois Central	57.7	57.8	48.4
Louisville & Nashville	55.9	56.3	34.5
Southern	55.5	56.8	40.3
Seaboard Air Line	55.5	54.6	45.4
Atlantic Coast Line	52.5	52.5	40.9

So pa še nekatere glavne železnice, ki niso vključene v tem pregledu, kot Delaware and Hudson, Soo Line itd.

Iz teh številk je razvidno, da so družbe, ki operirajo na severozapadu, plačale višje mezde v prošlih par letih kakor pa pred 1921. Na zapadu so mezde ostale kakor so bile, na jugu pa so šle še celo doli.

Iz teh številk pa je tudi videti, kako magnatje delajo z delavci. Nikjer ni enake mezde. Vsaka družba plača kakor se ji zazdi. Nobena pa ne preveč, ali pa vsaj toliko, da bi plačala pošteno mezdo.

Tudi na tem polju se bodo morali delavci bolj resno oprijeti ideje, da se morajo organizirati.

Poplačana zaveda.

K Friderik u Velikemu je prišel mlad Berlinec službe prosit. "Ne maram Berlincev", reče vladar, "to so sami lenuhi." — "To je gesnica, Veličanstvo," pritrdi prosilec, "ali jaz vem za dve častni izjemi." — "Kateri neki?" — "Naš kralj in moja malenkost." Za nagli odgovor je bistri kandidat takoj dobil zaželjeno mesto.

Dobri poset.

Zdravnik stoji ob bolniški postelji Jožkove sestrice ter izjavi, da bo skorajšnja kriza kmalu prinesla vse najboljše.

"Mama," se preprosto oglasi Jožko, "ali ne bi mogel postreči gospe Krizi s kolačem in kavo, da bi sestrica hitreje ozdravela?"

NAROČITE SI KNJIGO "Ameriški Slovenci"

SEZNAM PRIREDB SLOVENSKIH ORGANIZACIJ V CHICAGU.

Dr. št. 8, S. N. P. J. — Veselica v nedeljo 21. novembra v Hrvatskem narodnem domu v So. Chicago.

Dr. št. 131, S. N. P. J. — Veselica v sredo 24. novembra v dvorani S. N. P. J.

"Zvon" št. 70 J. S. K. J.—Vinska trgatev v soboto 27. novembra v Narodni dvorani, S. Racine Ave. in W. 18th St.

Soc. pevski zbor "Sava" (odsek kluba št. 1, JSZ.) —Koncert v nedeljo 5. decembra v dvorani S. N. P. J.

Dr. št. 1, S. S. P. Z. — Božična veselica v nedeljo 12. decembra v dvorani S. N. P. J.

Zveza slovenskih organizacij.—Veselica v soboto, 18. decembra, v Narodni dvorani.

Skupna društva S. N. P. J. — Božična veselica v nedeljo 19. decembra, v dvorani S. N. P. J.

Klub št. 1, J. S. Z. — Silvestrova zabava v petek 31. decembra, v dvorani S. N. P. J.

Dr. "Slovenija". — Maškaradna veselica v soboto 8. januarja v Narodni dvorani, So. Racine Ave. in W. 18th St.

Dr. "Danica". — Maškaradna veselica v nedeljo 9. januarja v Narodni dvorani.

Dr. št. 102, S. N. P. J. — Maškaradna veselica v soboto 29. januarja v dvorani S. N. P. J.

Klub št. 1, JSZ. — Dramska predstava v nedeljo 30. januarja v dvorani ČSPS.

Dr. št. 39, S. N. P. J. — Veselica v soboto 12. februarja v dvorani S. N. P. J.

Dr. št. 39, S. N. P. J. — Veselica v soboto 12. februarja, v dvorani S. N. P. J.

Zveza slov. org. — Veselica v soboto 12. marca v Narodni dvorani.

Klub št. 1, J. S. Z. — Dramska predstava v nedeljo 27. marca, v dvorani Č. S. P. S.

Klub št. 1, J. S. Z. — Dramska predstava in prvomajska slavnost, v nedeljo 1. maja, v dvorani S. N. P. J.

OPOMBA: Ako priredba Vašega društva ni označena v gornjem seznamu, sporočite datum in druge podatke na naslov: JOHN PUTZ, 1834 S. Racine Ave.

Za površne bolečine rabite

SEVERA'S Gothardol.

Zanesljiv hišni liniment. Popularno zdravilo od leta 1881.

50c in 60c.

Naprodaj vsepovsod po lekarnah.

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Oct. 31-1926) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $5.00 in za pol leta pa $2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta $1.00 in za celo leto $3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $6.50, pol leta $3.25, za člane $5.80.

Za Evropo stane za pol leta $4.00, za vse leto pa $8.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

Za člane S. N. P. J. stane Mladinski list samo 30 centov letno.

Anatole France:

RIQUET

(Pasja zgodba.)

Ko je dospel selilni rok, je gospod Bergeret s svojo sestro in hčerko zapustil staro, že razpadajočo hišo v Seinski ulici in se je uredil v modernem stanovanju na Vaugirardski cesti. Tako sta odločili Zoe in usoda. Tekom dolgih ur selitve je psiček Riquet žalosten taval po opustošenem stanovanju. Čutil se je oviranega v svojih najdražjih običajih. Neznani ljudje, slabo oblečeni, sovražni in divji, so mu kalili počitek in prišli so celo prav v kuhinjo, kjer so pohodili krožnik za njegovo pičo in skledico za pitno vodo. Stole so mu odnašali sproti, kakor se je pač vlegal nanje in preproge so nagloma potezali izpod njegove zadnjice tako, da v svoji lastni hiši ni več vedel, kam bi jo dejal.

Povejmo v njegovo čast, da se je spočetka skušal upirati. Ko so odnašali kad za vodo, je divje oblajal sovražnike. Toda nihče ni prihitel na njegovo klicanje. Čutil se ni prav nič ohrabljenega in ni bilo mogoče niti dvomiti o tem: bil je premagan. Gospodična Zoe mu je suho rekla: "Bodi no tiho!" A gospodična Pavlina je pristavila: "Riquet, smešen si!"

Ker je sklenil, da odslej ne bo več nikogar brezuspešno opozarjal in se ne bo več čisto sam boril za splošno blaginjo, je le še na tihem objokaval propast gospodarstva in zaman od sobe do sobe iskal malce miru. Čim so selilci vdrli v sobo, kamor se je zatekel, se je iz previdnosti skril pod mizo ali pod kako omaro, ki je ostala še na mestu. Toda ta opreznost mu je bolj škodovala, nego koristila, kajti kmalu se je ta kos pohištva pričel majati nad njim, se vzdigoval, bobneče padal nazaj in grozil, da ga stare. Bežal je preplašen in z naježeno dlako in se zatekel v drugo zavetje, ki pa ni bilo nič varnejše od prvega.

A te neudobnosti, te nevarnosti celo, so prav malo pomenile spričo muk, ki jih je trpelo njegovo srce. Najtežje je bila v njem prizadeta nravstvena notranjost, kakor se to že imenuje.

Pohištvo v stanovanju mu ni predstavljalo mrtvih predmetov, temveč bila so to zanj oživljena in blagohotna bitja, nekakšni naklonjeni duhovi, čijih odhod je napovedoval krute nezgode. Krožniki, sladkornice, ponve in ponvice, vsa kuhinjska božanstva; naslanjači, preproge, blazine, vsi maliki hišnega ognjišča, njegovi Lari in domači bogovi so bili odšli. Nič ni upal, da bi se tako silna nesreča dala še kdaj popraviti. In to ga je polnilo s tolikšno žalostjo, kolikor je je mogla sprejeti njegova mala dušica. Na srečo jo je bilo, slično kot človeško, lahko razvedriti in brzo je pozabljala nesrečo.

V dolgih presledkih, ko so bili žejni selilci odsotni in je metla stare Angelike dvigala starinski prah s karpetov, je Riquet duhal nekakšen vonj po miših, opazoval pajka na begu in njegova lahkotnamisel se je kratkočasila ob tem. Toda brzo se je spet pogreznil v tugo.

Na dan odhoda, ko je videl, da se vse zadeve vsako uro slabšajo, je od žalosti obupal. Posebno zlonosno se mu je zdelo, da so skladali perilov mračne zaboje. Pavlina je z radostno vnemo spravljala svoje obleke v kovčeg. Obrnil se je vstran od nje, kakor da opravlja slabo dejanje. In stisnjen v kot ob zidu je premišljeval: "Evo, to je najhujše! To je konec vsega! In bodisi, da je mislil, da predmeti, kadar jih on več ne vidi, sploh ne postoje več, bodisi da se je samo hotel izogniti mučnemu prizoru, skrbno se je čuval pogledati tja v stran, kjer je bila Pavlina. Slučaj je hotel, da je ona, semintja hodeč, opazila Riquetovo vedenje. To vedenje je bilo otožno. Njej se je zdelo smešno in pričela se je smejati. In smeje se, ga je poklicala "Pridi! Riquet, pridi sem!" Toda ni se ganil iz svojega kota in ni okrenil glave. V tem trenutku se mu ni dalo, da bi se prilizoval svoji mladi gospodarici in vsled nekakšnega tajnega nagona, ves poln neke vrste slutenj, se je bal približati zijočemu kovčku. Poklical ga je večkrat. In ker ni odgovarjal, je šla, ga pograbila in ga dvignila v svoje naročje. "No, kako žalostni smo!" mu je rekla, "no, kako nas bo treba pomilovati!" Njen glas je bil ironičen. Riquet ironije ni razumel. Ostal je v Pavlinih rokah kot mrtev in ves mračen in pretvarjal se je, kot da ničesar ne vidi in ničesar ne sliši. "Riquet, poglej me!" Trikrat ga je tako posvarila, in sicer vse trikrat zaman. Nato se je naredila, kot da je silovito jezna: "Žival bedasta, izgini!" in zagnala ga je v kovček ter povezniła pokrov nadenj. Ker jo je tisti hip poklicala teta, je odšla iz sobe, pustivši Riqueta v kovčegu.

Občutil je tam notri živahen nemir. Tisoč milj je bil oddaljen od tega, da bi bil mogel le pomisliti, da so ga dejali v ta kovčeg čisto enostavnoole v igri in za šalo. Ker je smatral, da je njegov položaj že itak dovolj neprijeten, se je na vso moč trudil, da ga s svojo neprevidnostjo ne bi še poslabšal. In nekaj trenutkov je nepremično obstal, ne da bi dahnil. Nato je menil, da bi bilo koristno, če bi raziskal svojo mračno ječo. Otipaval je s svojimi šapami spodnja krilca in srajčke, na katere so ga tako jadno strmoglavili, in iskal izhoda iz tega strašnega kraja. Že kake dve ali tri minute se je bavil s tem, ko ga je gospod Bergeret, ki se je odpravljal na izhod, poklical.

— "Pridi, Riquet, pridi. Greva na sprehod po nabrežjih. Tam je prava dežela slave. Zgradili so tam kolodvor, ki je prav odlična skaza in očitna grdobija. Stavbarstvo je izgubljena umetnost. Podirajo hišo, ki je stala na vogalu ulice du Bac in ki je prav lepo izgledala. Nadomeste jo brez dvoma s kako ostudno zidanijo. Da vsaj naši stavbeniki ne bi mogli vtihotapiti tudi na d' Orsaysko nabrežje barbarskega sloga, ki so nam ga na vogalu Washingtonove ceste in avenuje des Champs-Elysees predstavili v strašanskem primeru! Pojdi, Riquet! Greva na sprehod po nabrežjih. Tam je prava dežela slave. Ampak stavbarstvo je zelo propadlo izza časov Gabriela in Louisa . . . Kje je pes? . . . Riquet! Riquet! . . ."

Glas gospoda Bergereta je bil Riquetu v veliko uteho. Odgovarjal mu je s šumom svojih šap, ki sta v kovčku silovito praskali po stenni iz vrhovine.

— "Kje je pes?" je vprašal gospod Bergeret Pavlino, ki se je vračala z velikim kupom perila v rokah.

— " Papa, v kovčku je."

— "Kako to, da je v kovčku in zakaj je tam?" je vprašal gospod Bergeret.

— "Zato, ker je bil tako bedast," je odgovorila Pavlina.

Gospod Bergeret je osvobodil svojega prijatelja. Riquet mu je, mahljaje z repom, sledil prav do prednje sobe. Nato ga je spreletela nova misel. Vrnil se je v sobo, stekel k Pavlini in se povzpel do kril mlade deklice. In šele, ko jih je burno, v znak oboževanja, poljubil, je na stopnišču dohitel gospodarja. Mislil bi bil, da se je pregrešil zoper modrost in svojo neodpustno dolžnost, če ne bi bil s temi znaki dokazal svoje ljubezni osebi, ki ga je v svoji mogočnosti pogreznila v globoki kovčeg.

Na ulici se je gospodu Bergeretu in njegovemu psu ponudil jaden pogled na njuno domače pohištvo, ki je bilo razpostavljeno po pločniku. Medtem, ko so bili selilci odšli pit k vinskemu trgovcu na vogalu, so se v zrcalni omari gospodične Zoe ogledovale vrste mimoidočih, delavcev, dijakov iz umetnostne akademije, deklet in prodajalcevš dalje dvokolnice, izvoški in vozovi za prevoz pohištva ter lekarnarjeva prodajalna s steklenimi vrči in Eskulapovimi kačami. Naslonjen ob vogelnik se je gospod Bergeret-oče smehljal v svojem okvirju, z izrazom miline in blede nežnosti in z lasmi, ki jih je razmrštil sunek vetra. Gospod Bergeret je motril svojega očeta z ljubeznivo spoštljivostjo in ga potegnil z vogla odbijajoče vstran. Postavil je na varno, da se ne bi kdo zadel vanjo, tudi okroglo mizico gospodične Zoe, ki se je zdelo, da jo je sram, ker stoji na cesti.

Med tem je Riquet drgnil svoje šapnice ob gospodarjeve noge, dvignil k njemu svoje lepe, užaloščene oči in njegov pogled je govoril:

"Ti, ki si bil še nedavno tako bogat in mogočen, ali si morda obubožal? Ali si morda postal slaboten, moj gospodar? Pustiš, da v zanikarne cunje zaviti ljudje vdirajo v tvojo sprejemnico, v tvojo spalnico, jedilnico, da se zaganjajo na tvoje pohištvo in ga vlačijo ven, da vlačijo na stopnišče tvoj globoki naslanjač, v katerem sva počivala vsak večer in prav pogosto tudi zjutraj, tesno drug ob drugem. Slišal sem ga, kako je ječal v rokah slabo oblečenih ljudi, ta naslanjač, ki je velik malik in dobrodejen duh. Nisi se upiral tem vsiljencem. Če nimaš več dobrega teh duhov, ki so polnili tvoje prebivališče, če si izgubil vse prav do teh majhnih božanskih bitij, ki si jih natikal zjutraj, ko si vstal iz postelje, vse prav do copat, ki sem jih igraje grizel, če si reven in beden, o gospodar moj, kaj bo potem šele z menoj?"

Letalo padlo; šest mrtvih.

La Paz, Bolivija, 8. nov. — Šest oseb je bilo ubitih, ko je letalo padlo na tla blizu Santa Cruza. Med mrtvimi je tudi bolivijski konzul v Arici.

RAD BI IZVEDEL

za svojo hčer Marijo Peterka, doma iz Mengša pri Kamniku. Živela je pri svoji mačehi Jeri Peterka v Mengšu, in jaz njen oče bi rad izvedel kje se sedaj nahaja, ali je še doma ali se že nahaja kje tukaj v Ameriki. Uljudno prosim cenjene rojake če kdo kaj ve od nje, naj mi to naznanijo, privolji sem tudi stroške povrniti onemu, ki bi mi poslal njen natančen naslov. Prosim, da mi pišete na moj naslov: John Peterka, 548 Hay Street, Fairport Harbor, Ohio.
(Adv.)

Hitro odpravi bolečine v nogah

Johnson's Belladonna obliž hitro pomiri bolečine.

Vi se lahko zagotovo zanesete na takojšnjo pomoč ter prešeneta bolečine, ki jih povzročajo razburjeni in bolestni živci na nogah, ako se poslužite Johnson's Belladonna obliža. Kakorhitro prilepite ta obliž na bolečo mesto, začne zdravilo prodirati direktno v kožo ter v mišice, potolaži razburjene živce in skoro takoj prežene bolečino.

Belladonna v Johnsonovih obližih je posebno pripravljena. Zagotovo bo obdržala svo svojo moč in uspešnost, dokler ne bo obliž odpravil bolečin. Vsledtega se lahko popolnoma zanesete na uspehe, ako uporabljate Johnson's Belladonna obliž. To čudovito zdravilo prinese udobnost ter vas oprosti bolečin revmatizma, nevralgije, lumbaga, unetih sklepov itd. čudovito hitro. Prodajajo ga v vseh lekarnah.
—Adv't.

Posekal jih je.

V mednarodni družbi ljubljanski je med razgovorom nekdo trdil, da je razlika med pisavo ter izreko tem večja, čim starejšo omiko ima tisti jezik. Francoz M. se oglasi: Mi pišemo "eau" in govorimo "o", nato pa Angležinja C.: Jaz pišem "knife" in pravim "najf". — Tedaj pa se oglasi gorenjska korenina: Jaz pišem "fižol" pravim pa "fražk".

Nehajte s pritoževanjem

o vašem kašlju in vzemite Severa's Cough Balsam. Čitajte kaj Mr. J. Sedzinski, Aberden, Wash., misli o tem: "Potem ko sem poskusil razna druga zdravila brez da bi pomagala, sem slučajno dobil steklenico Severa's Cough Balsama in moj hud kašelj je odšel v par dneh." Nikomur ni treba pritoževati se o kašlji in zagrlenosti, ko je Severa's Cough Balsam na razpolago po nizki ceni 25c in 50c steklenica v vseh lekarnah. W. F. Severa Co., Cedar Rapids, Iowa.—(Adv.)

NAKOČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENCI."

VABILO NA SLAVNOST OTVORITVE SLOVENSKEGA NARODNEGA DOMA

katero priredi

SLOV. NAROD. DOM KLUB

DNE 14. NOVEMBRA, 1926

na 3331 So. 7th Blvd., St. Louis, Mo.

Začetek točno ob 2. uri popoldne.

Uljudno vabimo slavno občinstvo domače iz St. Louisa in vse bližnje okolice, Slovence in Hrvate, da nas posetite pri slavnosti v obilnem številu. Za dobro postrežbo in mnogo zabave bode skrbel veseličnl odbor. Torej rojaki in rojakinje na svidenje dne 14. nov. t. l. pri slavnosti.
Vabi ODBOR!

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

ima v zalogi sledeče knjige:

AMERIŠKI SLOVENCI—izvrstna krasna knjiga, obsega 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane....$5.00

Slovensko-Angleška Slovnica—zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, z dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo....$2.00

Zakon Biogenezije—tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro....$1.50

Pater Malaventura—V Kabaretu—zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in doživljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami....$1.50

Zajedalci—resnična povest in prava ilustracija doslej skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki..$1.75

Jimmie Higgins—krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek $1.00

Zapisnik 8. redne konvencije S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo....50c

KNJIGE KNJIŽEVNE MATICE SE DOBE

pri naših društvenih tajnikih in drugih zastopnikih, namreč dosedaj jih imajo v prodaji poleg društvenih tajnikov tudi:

William Siter, 6404 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Anton Jankovich, 1171 Norwood Rd., Cleveland, Ohio.
Anton Bokal, 727 E. 157th Street, Cleveland, Ohio. ...
John Križmančič, 13111 Bennington Ave., West Park, Ohio.
Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.
John Rimac, 5555 Russell St., Detroit, Mich.
Frank Stular, 13705 St. Aubin, Detroit, Mich.
John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.
Proletarec, 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill.

Ali pa pišite ponje na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

J. S. Macharˇ

RIM

Poslovenil V. M. Zalar.

(Dalje.)

Sofija Petrovna stoji pri nekem zidu in gladi drobno nežno belo glavico, molečo iz ornamenta. Glavico ne večjo nego je prst njene male roke.

— Rada bi si jo vzela. —

Bliža se paznik.

Sofija Petrovna je vzela iz denarnice desetlirski bankovec — jaz naj bi mu ga ponudil.

Pravim mu, da bi ta dama hotela imeti tole glavico za spomin, držim bankovec zgovorno v roki, da bi morda to malenkost lahko odlomil.

— Ampak saj sem za to tu, da ravno te stvari čuvam! — se smeje paznik odkritosrčno.

In od vsega razvaline, razvaline. Rdeče od opeke, bele od mramorja . . . Zidovi, stebri, oboki . . . dvorane . . . sledovi oltarjev, svetišč . . . dirkališče . . . — — — trava, sveža trava pod nogami, listnate rastline po razvalinah, hrasti in ciprese nad njimi. Et nunc omni decore nudata, prostrada jacet, instar gigantei cadaveris corrupti atque undique exesi — kako žalno zveni človeku v duši ta tožba starega Poggija! . . .

— — — O, Sofija Petrovna, kaj so naše sanje, hrepenenja, želje in dejanja vpričo takih razvalin in take zgodovine? —

— Duha trga to tukaj — de tiho Sofija Petrovna . . .

XV.

Monte Pincio.

Sediva na nevisokem zidu in gledava na večno mesto. Doli pod nama je elegantna elipsa Piazze del Popolo, čez njo nama nasproti most čez Tibero, za njim množina novih hiš, izmed katerih se odlikuje belo ogromno poslopje justične palače na levo od nje rotunda Angelskega gradu, in za njim na obzorju Vatikan in sivomodra kupola sv. Petra. In komaj je pogled doplul tja, že se spet vrača in še premika po morju streh, dimnikov, teras in kupol, ustavlja se, kakor v pozdrav, pri znanih predmetih, jemlje in njih sliko in jo daje hitro spominu v varstvo, in že spet plava dalje po morju barvastih ploskev in lomljenih linij. Svinčena streha Pantheona, steber Marca Aurelija, stolp Capitolija in rdeče zidovje Aracoeli na njem, črne ciprese Palatina, Janikul, Monte Mario in daleč tam proti severu modra, nagnjena, špičasta glava Monte Sorattee, Horacovega Soracte — in nad teh vsem krasno modro nebo s par srebrnimi oblački — na stotine slik, na stotine razglednic raznaša to panoramo, nikjer pa ni na njih njene duše, ki bi jo najraje nazval ponosno trdost. Linije, barve, obrisi, ploskve in celo to nebo nad njo — vse diha, živi in ima obstanek v njej. To je Roma aeterna imperija, mesto tristodvajsetih triumfov, Roma papeštva, in sedanjega kraljestva. In utrujeni pogled zdrkne nazadnje nekam nad te strehe, ničesar več ne zaznava posebej, le to trdo in ponosno dušo čuti dihati . . . Possis nihil urbe Romae visere maius . . . — Dokler se ti naenkrat ne zvrti v glavi . . .

Dvigneva se. Pesek nama rožlja pod nogami, velikanske pinije, lovorike, oranže in platane nama dajejo senco pred žgočim dopoldanskim solncem.

Stojiva pri spomeniku bratov Cairoli iz Pavije. Bojevala sta se pod Garibaldijem proti papeževim mezdnikom, in kipar Ercole Rosa ju predstavlja v momentu boja, ko Enrico pada in ga Giovanni zadržuje z levico in dviga z desnico pištolo — na plošči so vdolbene Garibaldijeve besede: "Ima-li Grško svoje Leonide, antični Rim svoje Fabije, ima nova Italija svoje Cairole" — besede, ki so, kar se sloga in vsebine tiče, pravzaprav kritika vsega spomenika. Kajti za kolikor zaostaja slava teh dveh Cairolov za slavo Leonidovo in Fabijevcev, tako daleč stoji kiparsko delo nove dobe za ogromnimi mramornimi deli hellenskimi in rimskimi. Pasti za domovino je navsezadnje lepa reč, če je prilika za to — ampak spomenik ni kaj prida vreden.

Velike palme razprostirajo svoje pahljače okoli fontan, kakti cveto tu s krvavimi cveti, in tako prijetno je hoditi tod. Včasih smukne pogled izpod krone velikoliste platane ven in se potopi v zmešnjavo streh, kupol, krovov, teras in dimnikov, ter se vrača za osveženje k zelenju palm, trave in barvam cvetov, včasih se oči zapro in duh si izkuša predstaviti, kako je bilo tu nekoč v dobah imperija . . .

Lucullus, čigar ime se je ohranilo kot prilastek prav posebno slastnih in izbranih gostij in užitkov, je imel tu svojo vilo in svoje vrtove. Horti Lucullani. Udal se je tu jelu in pijači in je postal "Xerxes v togi", ko mu je bil prevzel po celi vrsti trudapolnih bojev z Mithridatom pontskim na nekoliko brisken način Pompejus Magnus slavo zmage nad pretkanim neprijateljem. Za časa Caligule je bil posestnik teh krajev Valerius Asiaticus, oni konzular, čigar duhaprisotnost je umirila razburjeno germansko gardo, ki je prihitela, da maščuje umorjenega Caligulo. Valerius je živel potem, ne brigajoč se za dogodke v mestu, le svojim drevesom, cvetlicam in krasnemu razgledu — tu zahrepeni nekoč žena Claudijeva po tem vrtu. In kakor je v bibliji Jezabel, žena Ahabova, dala vzeti Nabotu življenje, da bi pridobila njegov vinograd svojemu možu, tako je dala Messalina zaplesti Valerija Asiatica v zaglavni proces, kjer ni preostajalo obtožencu nič drugega nego umreti. Konzular si je torej uredil zadnje stvari. Dal si je postaviti grmado in zakuriti v kopeli, sam vse nadzorujoč. In ko je bila grmada gotova, je opazil, da piha veter od Tibere sem in da ponese veter smrad in dim z grmade v vrhove ljubljenih dreves . . . In dal je grmado razmetati ter jo postaviti dalje, tako daleč in vetru iz smeri, da bi se dim ne valil v park. In ko je bilo vse pripravljeno, je stopil v kopel in si dal odpreti žile.

Messalina pa se ni dolgo radovala svojega novega posestva. Ta žena, od stoletij preklinjana in od vseh filistrov vseh stoletij obsojana, je trpela od andromanije, te najstrašnejše bolezni, ki sploh more ženo zadeti. Katerikoli mož je prišel blizo, je moral biti njen; vedno lačna in nikdar ne nasičena, je prišla reva tako daleč, da se je pogosto zvečer splazila v stanovanja, heter in jim plačevala, da je smela po noči opravljati njih službe . . . Trdi se, da je bil cesar slep in gluh — ampak berite po človeško vse te historike, pa izprevidite, da je Claudius vedel, da je to bolezen in je molčal, dokler je mogel molčati.

Kar se zgodi sledeče: Claudis je bil v Ostiji. Messalina si je našla nov predmet svoji sli. Silius, mladenič iz spoštovane rodbine, se ji je zdelo, da je pričakovani mož, o katerem je sanjala njena bolno-strastna duša. Bilo je to v jeseni. In tu, na teh nekdaj Valerija Asiatica vrtovih se je odločila za blazen čin: slavila je svatbo s Silijem. Silius je imel najbrže pri vsem tem privatne načrte: odstraniti cesarja in se posaditi kot mož cesarice na njegovo mesto. Privolil je torej v vse. Svatba je bila združena s slavnostjo vinske trgatve. Stiskalnice so delale, vino je teklo v potokih, in ženske, oblečene v kože, so plesale po parku kot darujoče in divjajoče bacchantinje.

(Dalje prihodnjič)

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE

IN

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE

Pišite po informacije na naslovi

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA